

vergadering **C7**
zittingsjaar 2022-2023

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening
en Energie

van 5 oktober 2022

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Ludwig Vandenhove aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over kwetsbare ouderen in de energiecrisis – 3935 (2021-2022)	3
VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de geplande invoering van het capaciteitstarief op 1 januari 2023 – 13 (2022-2023)	7
VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de groenestroomsubsidies aan Engie – 3789 (2021-2022)	11
VRAAG OM UITLEG van Leo Pieters aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het klimaat- en milieuoverleg in Bonn – 3915 (2021-2022)	14
VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de verdeling van klimaatlasten- en middelen – 3916 (2021-2022)	16
VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de oproep van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen naar aanleiding van de energiecrisis – 3931 (2021-2022)	18
VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de energiehuizen – 25 (2022-2023)	
VRAAG OM UITLEG van Staf Aerts aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het begeleiden van gezinnen en kmo's bij energiebesparing – 68 (2022-2023)	22

VRAAG OM UITLEG van Ludwig Vandenhove aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over kwetsbare ouderen in de energiecrisis – 3935 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Willem-Frederik Schiltz

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Eerst en vooral bedankt aan de collega's die bereid waren om mij voor te laten, omdat ik nog een aantal vragen in Landbouw en Dierenwelzijn heb. Mijn vraag, minister, handelt over de specifieke problematiek bij ouderen in verband met de huidige energiecrisis, en ook een beetje over het begrotingsakkoord dat vorige week bekend is geraakt.

Het is bekend, vanuit heel wat studies, onderzoeken en cijfers, dat de huidige energiecrisis vooral de ouderen extra kwetsbaar maakt. Ze wonen vaker in verouderde, slecht geïsoleerde huizen, en hebben daardoor vaak torenhoge energiefacturen. Bovendien maakt de combinatie met een pensioen, waarbij ze vaak moeten rondkomen met een klein pensioen, dat ze daar vaak een groot deel van moeten voorzien voor energiekosten. Zo blijkt uit recente cijfers van Tele-Onthaal dat veel ouderen zich ook echt zorgen maken over hun situatie. Bijna een op drie bellers met geldzorgen in de voorbije twee maanden was tussen 60 en 80 jaar.

Daarom heeft de Ouderenraad voor de opmaak van de begroting een oproep gedaan aan de Vlaamse regering, om een aantal specifieke initiatieven af te stemmen op de barrières waar kwetsbare ouderen mee te maken hebben. De maatregelen die Vlaanderen neemt, beperken zich onder andere tot het aanmoedigen van burgers om hun slecht geïsoleerde woningen te renoveren – dat is een goede zaak – via premies en voordelige energieleningen. Maar die maatregelen bereiken ouderen vaak niet, zo blijkt. Sommigen worstelen met hun gezondheid, en zijn onzeker over hoelang ze nog in hun woning kunnen wonen. Of ze zijn minder digitaal vaardig, waardoor ze minder gemakkelijk aan informatie geraken.

Het aanvragen van een premie en het regelen van de renovatiewerken is geen eenvoudige zaak, en is bovendien zeker voor ouderen niet evident. Op die manier botsen onze senioren op heel wat extra drempels om echt iets te veranderen aan de slechte energieprestaties van hun woning.

De Ouderenraad ziet bij zijn oproep twee groepen van kwetsbare ouderen. Enerzijds zijn er de oudere huurders, die al vóór de stijgende energieprijzen meer dan 30 procent van hun inkomen spendeerden aan woonuitgaven, en nu zeker echt in ademnood komen. En anderzijds zijn er de oudere huiseigenaars, die weliswaar eigenaar zijn, maar over het algemeen in slecht geïsoleerde huizen wonen. Om één cijfer te geven: slechts 11 procent van de vijftenzestigplussers beschikt in heel de woning over hoogrendementsglas. De maatregelen die nu genomen worden, zijn goed voor de mensen die het kunnen betalen, maar zijn minder goed voor diegenen die het niet kunnen betalen.

Vandaar ons pleidooi dat ouderen een laagdrempelig aanspreekpunt zouden kunnen krijgen, waar ze terecht kunnen met vragen, maar ook een outreachende aanpak, waarbij energie- en renovatiecoaches zelf de stap naar ouderen zetten. Dat zou de mogelijkheid bieden dat ze veel actiever begeleid worden. In deze energiecrisis moeten de energiemaatregelen toegankelijk zijn voor iedereen, dus zeker en vast ook voor deze kwetsbare groepen.

De vraag is in die zin ook actueel, minister, omdat er in de begroting 2023 duidelijk gezegd is vanuit Vlaanderen – en daar is heel wat debat aan vooraf gegaan – dat er geen helikoptergeld zou worden gegeven, maar integendeel een specifiek

doelgroepenbeleid gevoerd zou worden. Vandaar dat deze groep van de senioren extra in the picture komt.

Vandaar mijn vragen, minister. Erkent u dat de Vlaamse regering in deze energiecrisis nog onvoldoende oog heeft voor kwetsbare ouderen? Hoe denkt u daaraan tegemoet te komen? Hoe zal u ervoor zorgen dat de informatie en maatregelen rond energie de specifieke doelgroep van senioren beter bereiken? Plant u specifieke campagnes of informatie? En doet u dat al dan niet in overleg met uw collega Hilde Crevits, die verantwoordelijk is voor heel het gegeven van de welzijnssector?

Ik kijk uit naar uw antwoorden.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Dank u, collega Vandenhove, voor uw terechte bezorgdheid ten aanzien van onze ouderen, ook de kwetsbaren. Misschien moet ik eerst meegeven dat we de energiemaatregelen – en alle premies daaromtrent, voor meer dan 1 miljard – openstellen voor eenieder, dus ook voor diegenen die gepensioneerd zijn. Daarom hebben we ook gezegd dat de dienstverlening beter moet, zeker naar die groep toe, maar ook naar mensen in armoede, bijvoorbeeld.

Daar hebben we ook drie initiatieven toe genomen de afgelopen week. Een eerste is de versterking van de energiehuizen, omdat veel van de mensen die in energiehuizen werken, ook actief zullen samenwerken met de OCMW's. Vandaar dat we ook hebben gezegd dat we die moeilijkere doelgroepen willen bereiken – die mensen die het echt nodig hebben, maar die de weg niet zo goed weten, of die niet weten wat hun rechten zijn. Op dat vlak hebben we samen met de collega's Somers en Crevits gezegd dat er ook bijkomende begeleiding en middelen voorzien moeten worden bij de OCMW's en de centra algemeen welzijnswerk (CAW's).

Vanaf oktober 2022 hebben we ook drie campagnes lopen. Eerst was de bedoeling om dat vooral via sociale media te doen, maar ik had toen ook tegen mijn jongere medewerkers gezegd dat sociale media wel goed zijn, maar dat mensen die wat ouder zijn dat niet allemaal volgen. Ik zie dat ook niet allemaal passeren. Misschien ligt dat aan mij, niet dat ik oud ben. Maar ik vond het toch wel belangrijk dat we al die informatie ook gingen delen via de kranten. Niet alleen via De Standaard of De Morgen, maar ook via kranten als De Zondag, bijvoorbeeld. Die is gratis te verkrijgen als je naar de bakker gaat. We hebben dat verbreed: we zullen niet enkel via de sociale media reclame maken voor de verbouwpremie en de verbouwen, maar we gaan dat ook heel gericht doen via kranten die mensen ook echt lezen.

We hebben al één campagne achter de rug. De bedoeling is dat we tussen nu en januari voldoende mensen sensibiliseren en informeren langs allerlei kanalen, niet alleen via brochures die men bij een lokaal bestuur of een energiehuis krijgt, maar ook echt via de kranten die velen lezen, en dan ook nog via de sociale media. We hopen daarmee veel mensen te kunnen bereiken.

Sinds zaterdag is het online loket actief. We hebben daar in de commissie ook zeer lang over gediscussieerd het afgelopen jaar. Ik denk dat het een goede beslissing was om te gaan naar één online loket, dat heel toegankelijk is. Ik heb de website MijnVerbouwpremie.be zelf bekeken voordat het online is gegaan, om te zien of het niet te ingewikkeld is. Je weet: de overheid kan het altijd heel ingewikkeld maken, met heel moeilijke verwoordingen en taal die je bijna niet verstaat. Daar hebben we heel speciaal op gelet.

U moet zelf maar eens gaan kijken naar die website. Het is heel toegankelijk, heel eenvoudig opgesteld. Er wordt, denk ik, ook enkel naar het juiste gevraagd, zodat de mensen niet na twee vragen al een degout krijgen en stoppen. We zien dat het

goed gaat, dat heel veel mensen al een aanvraag hebben ingediend. Ik zal naar aanleiding van uw vraag ook aan het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA) vragen om ook de Ouderenraad te consulteren en daar mogelijk nog extra samen te werken, alsook met lokale ouderenverenigingen.

Wat we ook nog doen voor kwetsbare huishoudens – en ik denk dat we dat belangrijk vonden met de Vlaamse Regering – is de minimale levering aardgas. We hebben dat nu ook uitgebreid naar elektriciteit, omdat we nu al signalen krijgen dat er helaas veel mensen een beroep op zullen doen. U weet dat Vlaanderen normaal voor 70 procent tussenkwam. We hebben dat nu verhoogd naar 90 procent. Daar hebben we ongeveer 43 miljoen euro voor vrijgemaakt. De regeling is ook uitgebreid voor mensen die verwarmen met accumulatoren op uitsluitend nachttarief.

We hebben de periode waarin het verboden is om energie af te sluiten eenmalig verruimd van begin november tot eind april. We hebben de bouwpremies, waarmee substantieel hogere premies worden toegekend aan de lagere inkomens, verbreed, zodat veel meer mensen eronder vallen.

De energiehuizen die de renteloze leningen doen, zien ook een grote toename. Ze moeten – laagdrempelig, lokaal, face-to-face – informatie, advies en begeleiding aanbieden. Ik denk ook dat dat echt nodig is, vandaar die extra 18 miljoen euro die we daarvoor hebben voorzien.

De lopende projecten voor begeleiding van kwetsbare gezinnen bij het onderhoud van bijvoorbeeld een verwarming, worden verder opgeschaald. Dat hebben we uitgebreid. Vroeger was dat beperkt tot vier energiehuizen, maar we hebben daar nu een algemene maatregel van gemaakt. Dat zal dus in alle energiehuizen mogelijk zijn.

De gratis energiescan is ook terug uitgebreid. De OCMW-medewerkers die weten welke huishoudens echt een probleem hebben, kunnen daar met hen mee aan de slag gaan. Ik denk dat dat een pakket aan maatregelen is, waarvan we hopen dat we er de kwetsbare doelgroepen – en zeker ook de ouderen – mee kunnen bereiken.

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Dank u, minister, voor uw antwoord. Er gebeurt al heel wat, zoals u gezegd hebt. Maar ik denk dat we aandacht moeten blijven hebben voor de specifieke groep van de senioren, en dat we hoe dan ook veel meer outreachend zouden moeten werken. Ik kijk naar de OCMW's, die op dit moment enorm bevraagd worden door de algemene bevolking. Dat was gisteren en eergisteren nog uitgebreid in het nieuws. We moeten voor deze doelgroep van de senioren en van de ouderen meer specifieke aandacht hebben.

Ik ben het eens met u: we kunnen vanuit de overheid structuren voorzien, maar uiteindelijk zijn het de mensen op het terrein die het moeten waarmaken. Toevallig wordt er op dit moment bij ons in de buurt een globaal renovatieproject ontplooid. Je stelt dan bijvoorbeeld vast dat als je daarnaar mailt – mijn echtgenote had daarnaar gemaaild voor een afspraak – die doodleuk antwoorden dat dat enkel kan tussen acht en vijf. Terwijl ik denk dat alles op dit moment in brand staat. Dan is het denk ik belangrijk dat het personeel waarover het gaat, zich aanpast. Het is natuurlijk niet de burger die zich moet aanpassen.

Ik kan u enkel maar bijtreden in wat u zegt over sociale media. Ik denk dat het een heel goede bemerking is van u om ook via andere media te werken, want die fout wordt heel dikwijls gemaakt bij de overheid. Men denkt dat iedereen het weet als het op sociale media staat. Dat is natuurlijk helemaal niet het geval.

Ik heb nog twee bemerkingen. Het is in deze context natuurlijk een beetje spijtig dat de vorige regering de gemeentelijke seniorenraden niet meer verplicht gemaakt heeft, in die zin dat er op dit ogenblik een aantal gemeenten zijn waar de seniorenraden wel nog functioneren, maar in andere gemeenten is dat niet meer het geval. Ofwel functioneren ze niet meer, ofwel zijn ze opgegaan in een groter inspraakorgaan, daar waar die seniorenraden vroeger toch dicht bij de seniorenverenigingen en bij de senioren stonden.

Over mijn laatste bedenking heb ik u niets horen zeggen. U werkt inderdaad samen met minister Crevits. Maar ik denk aan de zorgzame buurten, waar de vorige minister van Welzijn heel wat promotie rond heeft gemaakt. Ik denk dat er ondertussen meer dan honderd geïnstalleerd zijn. Als ze werken, wat ik toch lees, denk ik dat ze een goed instrument zijn om de boodschap – de blijde boodschap in dit geval – ook via die kanalen te verspreiden.

De voorzitter: De heer Pieters heeft het woord.

Leo Pieters (Vlaams Belang): Bedankt aan collega Vandenhove voor de vraag. Het was een zeer interessante vraag, en ook een heikele vraag. Dit gaat verder dan dit, natuurlijk. Nog niet langer dan begin deze week was er op de radio een bericht dat De Watergroep een studie heeft uitgevoerd, waarbij de digitaliteit werd getest. Ze kregen heel wat reclamaties dat mensen zich niet konden inschrijven en tal van zaken, omdat dit alleen maar digitaal kon. Ze hadden daar een studie over gemaakt.

40 procent van hun klanten blijkt zeer veel moeite te hebben om ofwel te weten wat er überhaupt op de website staat, of om een formulier in te vullen op de website, of gewoon om het taalgebruik dat daar gehanteerd wordt, te begrijpen. Ze gaven ook aan dat De Watergroep eerder niet telefonisch bereikbaar was. Intussen zou dat wel het geval zijn.

Dat is ook de vraag die ik wou stellen. Alle middelen die zijn aangekaart om de zaak bekend te maken bij mensen, zijn allemaal goed en wel. Maar om mensen te bereiken, is er meer nodig. Ook dat mensen de instellingen kunnen bereiken is nodig. Daar gaf mijnheer Vandenhove ook het voorbeeld van een bepaalde dienst die enkel tussen bepaalde uren te bereiken was.

Dat geldt niet alleen voor ouderen. Dat is natuurlijk een heel belangrijke groep. Maar het geldt ook voor meer mensen die digitaal niet geletterd zijn. Daarom mijn vraag: in welke mate voorziet u mogelijkheden, zodat mensen gewoon hun telefoon kunnen nemen, en gewoon met iemand kunnen bellen en hun probleem uitleggen? In een situatie als deze, waarin inderdaad heel veel in brand staat, is dat misschien toch een mooie toegift om mensen effectief te helpen.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Dit waren vooral opmerkingen die er nog bijkwamen, voorzitter. We doen extra inspanningen, bijvoorbeeld de extra uitbouw van de energiehuizen, waar we echt aanklappend zullen werken. De bedoeling is echt dat de medewerkers bij de energiehuizen ook offertes aanvragen, want sommige mensen hebben daar echt moeite mee, of weten niet hoe ze te werk moeten gaan. De bedoeling is dat we echt aanklappend zullen werken, dat de medewerkers bij de energiehuizen ook offertes opvragen, dat ze die vergelijken, dat ze samen met de persoon in kwestie die keuze maken.

Er is ook nog de versterking via de OCMW's, want de OCMW's zijn eigenlijk de voelsprietten. Zij zullen ook de toeleiding doen naar de energiehuizen, samen met de CAW's. Dat is ook de reden waarom we dat hebben versterkt.

Naar informatie toe, denk ik dat eenieder nu wel ongeveer weet wat er bestaat. Ik zal de komende dagen nog wat communiceren over de verbouwpremies en de leningen. Dat is geen probleem.

Als ik zie wat de afgelopen drie dagen is binnengekomen van aanvragen, die natuurlijk ook allemaal verwerkt moeten worden ... Ik hoop dat er ook genoeg mankracht is om die isolaties te doen, want het gaat vooral over dakisolatie, ramen en buitenmuren. Dat zijn de dingen waar men vooral aanvragen rond doet. Wij zullen de communicatie nog eens via de verschillende kanalen naar senioren toe doen. Ik ben onlangs met VTM nog bij een gepensioneerde geweest, die zijn huis nu volledig aan het isoleren is. We zullen zien wat we nog extra kunnen doen.

Wat de telefoonlijn betreft ... Verwijst u naar een lokale lijn? (*Opmerkingen van Pieters en Vandenhove*)

We zullen eens horen of ze dat kunnen uitbreiden, of ze daar wat flexibeler in kunnen zijn, zeker na de werkuren. Veel werkende mensen zetten zich daar na het eten en de afwas aan. Enfin, als je jezelf kent, ken je de rest ook, denk ik. Ik zal horen wat daar nog mogelijk is, om die bestaande telefoonlijnen eventueel nog verder uit te breiden, dat er toch nog een avondploeg is die de telefoonlijnen bemant voor tal van vragen. Ik zeg het: de campagne is nog maar pas gestart. Ze loopt tot januari, en we zullen maximaal zien dat we eenieder meehebben.

Voor de noodkoopelingen ben ik zelf in gesprek met OCMW's, want dat gaat echt over de meest kwetsbare groepen, die echt in een krot leven, waar zelfs geen achterdeur of zo is. Het is echt heel dramatisch. Omdat we daar ook nog eens extra budgetten hebben vrijgemaakt, ben ik met een aantal actieve schepenen, die daar ook heel fel mee bezig zijn, aan het kijken of we daar ook een doorstart kunnen nemen. Ik ben met de collega's van Mechelen aan het kijken of we daar binnenkort iets rond kunnen doen, zodat ook duidelijk is dat die noodkoopwoningen ook in aanmerking kunnen komen om te isoleren.

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Dank u wel voor het antwoord.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de geplande invoering van het capaciteitstarief op 1 januari 2023 – 13 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Willem-Frederik Schiltz

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Minister, u kondigde eind juli aan dat u bij het hof van beroep een rechtszaak zou instellen tegen de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) over de invoering van het capaciteitstarief, dat volgens u in tijden van torenhoge energieprijzen niet zou moeten worden ingevoerd, omdat de factuur anders voor heel wat gezinnen en alleenstaanden nog hoger zou worden. Voor ons is dat evident, maar de VREG liet al weten dat hij uw demarche betreurt.

Een uitspraak zou er pas komen in de loop van 2023, terwijl de invoering van het capaciteitstarief gepland staat voor januari 2023. Volgens u kan het capaciteitstarief wel worden ingevoerd eind 2024, na de verkiezingen, wanneer 80 procent van de Vlaamse stroomverbruikers volgens u een digitale meter zal hebben.

Hierover heb ik drie vragen.

Hebt u alvorens het nemen van juridische stappen contact opgenomen met de VREG en, zo ja, wat was het resultaat van dat eventuele overleg?

Hoe wilt u de invoering van het capaciteitstarief over de verkiezingen tillen als de rechtszaak niet het gewenste resultaat zou hebben?

Welke andere stappen zult u desgevallend ondernemen om de invoering van het capaciteitstarief uit te stellen? Of denkt u er eindelijk stiekem toch aan om dat capaciteitstarief voorgoed af te voeren? Zo neen, waarom niet?

Dan, op 8 juli werd vanuit deze commissie een brief verzonden aan de VREG met daarin enkele vragen met betrekking tot het capaciteitstarief. Op 21 september volgde er een antwoord, waarin de VREG nogmaals bevestigt dat zo'n tienduizend huishoudens hun elektriciteitsfactuur zullen zien stijgen door de invoering van de nieuwe nettarieven. Volgens de VREG zijn dit geen kwetsbare huishoudens. Al wordt meteen daarop gesteld dat er "over het sociaaleconomisch profiel van de huishoudens (...) geen verdere metadata beschikbaar zijn." De regulator stelt vervolgens geen ingrepen voor voor de groep die nadeel zou ondervinden door het capaciteitstarief, maar verwijst wel expliciet naar de bereidheid om input te geven aan de Vlaamse minister van Energie, u dus, en het Vlaams Parlement voor het ontwikkelen van eventuele flankerende beleidsmaatregelen. Een van de zaken die naar voor wordt geschoven, is om de ODV-kosten (openbaredienstverplichting) uit de stroomfactuur te halen, wat ook voor zeer kleine verbruikers een significante besparing zou kunnen opleveren.

Hebt u recent nog overleg gepleegd met de VREG inzake het capaciteitstarief? Zo ja, hebt u daar de oproep tot verder uitstel of volledig afstel van het capaciteits-tarief opnieuw op tafel gelegd? Zo niet, wanneer plant u de VREG hierover nogmaals te contacteren?

Hebt u al input ontvangen van de VREG voor die ontwikkeling van zogenaamde flankerende beleidsmaatregelen? Zo ja, wanneer en welke maatregelen schuift de VREG naar voren? Zo niet, zult u de VREG hierover nogmaals contacteren met de expliciete vraag naar input?

Bent u bereid om eindelijk, zoals ook de VREG voorstelt, de ODV-kosten uit de stroomfactuur te halen?

Alvast bedankt voor uw antwoorden.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Ik begin met twee redenen waarom ik denk dat het niet het moment is om het capaciteitstarief in te voeren en waarom we dus een beroep instellen. Ten eerste vind ik inderdaad dat het capaciteitstarief aangepast moet worden, omdat er een aantal anomalieën in zitten naar de kleine gebruikers toe. Volgens mij gaat dat om een kleine aanpassing. Ten tweede concluderen we dat het capaciteitstarief er pas kan komen, als de digitale meter is uitgerold. Vandaag heeft nog maar 30 procent van de gezinnen een digitale meter. Tegen eind 2024 verwachten we dat dat bij 80 procent het geval zal zijn. U spreekt over 'na de verkiezingen', maar het gaat erom dat de digitale meter bij 70 tot 80 procent van de gezinnen uitgerold moet zijn, vooraleer het capaciteitstarief uitgerold kan worden. Dit gegeven en die aanpassing voor de kleine verbruikers zijn nog niet vervuld.

Wat zou er dan gebeuren als de VREG toch doorzet met de invoering in 2023? 30 procent van de bevolking zal het capaciteitstarief betalen, 70 procent betaalt een

basistarief. Je zit dan met een ongelijkheid tussen twee groepen, en dat kan volgens ons niet. Dat is de opbouw van onze conclusie.

Het capaciteitstarief kan volgens mij bovendien heel remmend werken om de digitale meter uit te rollen. Heel veel mensen gaan zeggen: "Ik moet dat niet hebben, want ik weet niet wat dat gaat geven met dat capaciteitstarief."

Om die twee redenen hebben wij een beroep ingesteld. Er moet een aanpassing komen voor die anomalie bij de kleine verbruikers, want dat zit gewoon niet logisch in elkaar. Twee, de digitale meter is nog niet uitgerold. Werken met twee groepen is volgens mij een ongelijkheid. We hebben die twee redenen in onze besluiten ingeroepen en dat is ook de reden geweest waarom we naar het Brusselse hof van beroep zijn getrokken.

Ik heb ons standpunt eerst aan de regulator meegedeeld. Het is ook niet mijn bedoeling om een oorlog te starten, want we moeten ermee samenwerken. Ik hoop dat ze toch nog bij zinnen zijn om goed te kijken naar de redenering die we hebben opgebouwd en dat men eerst werk maakt van die punten, vooraleer men te midden van een energiecrisis een capaciteitstarief invoert.

Nu, wij staan niet alleen. Ook de Federatie van de Belgische Elektriciteits- en Gasbedrijven (FEBEG), COGEN en een aantal andere netgebruikers hebben gepleit voor een uitstel.

Voorlopig heeft de VREG nog geen rekening gehouden met de ingeroepen bezwaren. Ik heb dan ook de indruk dat de consultatie bij de VREG eerder beschouwd werd als een decretaal verplicht nummertje, maar dat er bij de regulator eigenlijk nooit enige wil bestond om met de door verschillende partijen opgeworpen bezwaren echt rekening te houden.

Ik hoop wel dat we nog tot een vergelijk kunnen komen, zodat we ons proces nog kunnen intrekken. Zo'n proces is nooit leuk, maar heel veel ligt nu in handen van de VREG. Jullie hebben trouwens veel meer te zeggen over de VREG dan ikzelf, dus het zou niet slecht zijn om hen nog eens uit te nodigen om hen op de bezwaren te wijzen, niet alleen die van mij, maar ook die van andere gebruikers. Ik zou dat doen, want enkel als we met z'n allen de punten laten doordringen, zullen ze het misschien willen overwegen.

Ik heb inderdaad overleg met de VREG gehad, op 26 september. Uit dit overleg is gebleken dat de VREG zijn standpunt niet wenst te wijzigen. Zij zien de energiecrisis eerder als een voordeel om het in te voeren. Ik wacht nog op een formeel standpunt ter zake, maar ik had niet de indruk dat de rechtszaak indruk had gemaakt op de VREG.

De VREG schuift ook geen flankerende maatregelen naar voren of heeft me hiervoor ook geen input geleverd. Indien de VREG de nood ziet om flankerende maatregelen te voorzien bij het capaciteitstarief, zou de VREG beter binnen zijn bevoegdheid aanpassingen doorvoeren aan het capaciteitstarief zoals het momenteel op tafel ligt. Ik denk in het bijzonder aan de impact op kleine verbruikers zonder zonnepanelen die geconfronteerd worden met de minimale bijdrage. Ik vind echt dat de VREG daar iets aan moet doen.

Op de ministerraad van 30 september is beslist om voor 148 miljoen euro ODV's, groenestroomcertificaten, uit het elektriciteitsdistributienettarief te compenseren. Dat hebben we vorig jaar ook gedaan. We willen niet dat de Vlaamse component in de factuur stijgt. We willen dat die daalt of minstens constant blijft. Ik heb alle andere partijen ook opgeroepen om hetzelfde te doen, bijvoorbeeld Fluvius, en geen extra kosten te gaan doorrekenen. Ze zullen daar nog over moeten nadenken; ik heb daar nog geen berichten over. In de energiecrisis waarin we vandaag

zitten, zou het ongepast zijn dat iemand op een slinkse manier extra kosten in de factuur gaat steken.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Minister, wat ik niet begrijp, is het volgende. U spreekt terecht over een ongelijkheid tussen twee groepen, mensen zonder digitale meter en de anderen. Maar dan zegt u dat 70 tot 80 procent de digitale meter zou moeten hebben opdat het capaciteitstarief zou kunnen worden ingevoerd. *(Opmerkingen van minister Zuhal Demir)*

Oké, u zegt 'juridisch', maar hoe komt u dan aan dat cijfer? Ik zou denken dat dat dan 100 procent moet zijn. *(Opmerkingen van minister Zuhal Demir)*

Dan zou er geen ongelijkheid meer zijn?

De voorzitter: De minister antwoordt dat 70 of 80 procent volgens de Europese richtlijn voldoende is. *(Opmerkingen van minister Zuhal Demir)*

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Oké, dat is dan duidelijk. Ik vind dat raar, maar goed.

Wat die flankerende maatregelen betreft, minister, kijkt de VREG natuurlijk ook naar u. De VREG geeft u geen input, oké, maar als de VREG dat capaciteitstarief toch zoals gepland op 1 januari 2023 zal invoeren – uw antwoord stelt mij op dat vlak helemaal niet gerust –, dan zal dat dus voor tienduizend van die kleine verbruikers een meerprijs betekenen in hun energiefactuur. Ik hoor hier van u geen enkel voorstel voor of zelfs maar een optie op flankerende maatregelen. Ik denk dat u daar dringend over moet nadenken, want zoals het er nu naar uitziet, zal de VREG het capaciteitstarief gewoon invoeren. U geeft zelf toe dat uw juridische stappen, die rechtszaak, geen indruk maken, dus ik stel voor dat u zich voorbereidt op de invoering, ook al heeft de meerderheid van de gezinnen nog geen digitale meter en zullen tienduizend kleine verbruikers worden geconfronteerd met een meerprijs.

Mijn bijkomende vraag is dan ook: wat gaat u doen als de VREG voet bij stuk houdt en dat capaciteitstarief invoert, waardoor die tienduizend verbruikers met een meerprijs geconfronteerd zullen worden?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhal Demir: Collega Van Rooy, de vraag is natuurlijk: als Fluxys, als Fluvius, als de VREG, als Jan met de pet, als eenieder van alles in die factuur gaat steken, dan vindt u dat wij dat moeten compenseren? Wij, dat is de Vlaming. Ik wil dat allemaal wel bekijken, maar u moet goed weten dat er heel wat verschillende instanties zijn die van alles in de factuur steken – ik was Elia nog vergeten. Ik wil dat allemaal bekijken en naar de regering stappen om enkele miljarden euro's bij te vragen, maar ik wil alle instanties die zaken in die factuur steken, voor hun verantwoordelijkheid stellen. Dat is wat we moeten doen.

Dat is ook uw taak. U bent ook parlements lid en hebt zo meer te zeggen over de VREG dan ikzelf. U kunt meer aanklappend werken. Of u kunt misschien uw zitje in de raad van bestuur van de VREG opnemen. Daar worden de beslissingen genomen. Daar heeft de N-VA-bestuurder heel duidelijk gezegd: "Kijk, dit willen wij niet." Helaas was er daar geen meerderheid voor, maar wij zitten daar en we nemen onze verantwoordelijkheid. Ik vind echt wel dat het hoog tijd is, mijnheer Van Rooy, dat u ook als een volwassen iemand uw verantwoordelijkheid neemt en die stoel in de raad van bestuur van de VREG gaat bezetten, zodat u daar de belangen van de Vlaming kunt verdedigen.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Een minister die een parlamentslid een verwijt stuurt over een beleid dat ze zelf heeft ingevoerd ... *(Opmerkingen van minister Zuhal Demir)*

Ik zal het hier nu niet hebben over de 13 miljard euro die uw Vlaamse Regering jaarlijks aan subsidies uitdeelt. U zou daar best wel wat miljarden kunnen vinden om de energiefactuur te verlagen. U kent ons verhaal wat dat betreft. Strooien met miljarden naar het buitenland en naar de integratie- en diversiteitsindustrie en dan zeggen dat er geen geld is om de energiefactuur te verlagen ... Maar ik zal dat even terzijde laten.

Ik zal u iets anders zeggen. Het enige wat u moet doen als minister om de VREG ervan te overtuigen dat capaciteitstarief niet in te voeren, is zeggen dat we zullen stoppen met de elektrificatie, met verplichtingen inzake elektrische wagens, met allerlei zaken om de komende jaren en decennia zoveel meer elektriciteit te gaan verbruiken. Dan zal de VREG ook niet de noodzaak voelen om dat capaciteitstarief in te voeren. *(Opmerkingen van minister Zuhal Demir)*

Want, mevrouw Demir, u weet zeer goed dat de VREG dat capaciteitstarief wil invoeren, omdat u en ook de Vivaldiregering hebben beslist om fanatiek aan elektrificatie te gaan doen en om alles wat ooit zo geweest is, nu op enkele jaren tijd te gaan vervangen, om mensen te verplichten om elektrisch te gaan rijden, om ze te verplichten een warmtepomp aan te schaffen, om de vrijheid wat dat betreft, volledig uit te hollen. Als u beslist om daarmee te stoppen, die klimaatwaanzin, en om de mensen vrij te laten kiezen met welke wagen ze willen rijden en hoe ze hun huis verwarmen, dan zal de VREG ook niet meer de noodzaak voelen om dat capaciteits-tarief in te voeren. De verantwoordelijkheid ligt 100 procent bij u wat dat betreft.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Zuhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de groenestroomsubsidies aan Engie – 3789 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Willem-Frederik Schiltz

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Op 9 september werden wij in kennis gesteld van het feit dat Engie in de eerste helft van dit jaar al voor 609.000 euro aan Vlaamse subsidies in de wacht sleepte voor een groenestroomproject – ik had het daarnet al over de subsidiewaanzin. Voor welk specifiek project de subsidies toegekend werden, kon men niet achterhalen. De subsidies zouden weliswaar kaderen in de 'call groene stroom', zoals het genoemd wordt, een investeringssteunprogramma van de Vlaamse overheid voor middelgrote PV-installaties (photo-voltaic) en kleine en middelgrote windturbines.

De subsidies zijn opvallend want door de hoge energieprijzen ligt stroomproducent Engie op koers om dit jaar een overwinst van 9 miljard euro te realiseren. Bovendien, minister, verklaarde u begin dit jaar dat u wilt inbreken in groenestroomcontracten die in het verleden werden gesloten met grote bedrijven. Zij krijgen al jaren miljoenen euro's aan subsidies in de vorm van groenestroomcertificaten voor zonnepaneelparken.

In de rangschikking wordt Engie gevolgd door het havenbedrijf Antwerp Euro-terminal – 483.000 euro – en Ecotess – 391.000 euro. Dat laatste bedrijf is in

handen van het Limburgse transportbedrijf H. Essers, een van de bedrijven die getroffen zouden worden door uw voornemen om in te breken in de oude contracten voor groenestroomcertificaten.

De subsidiewaanzin voor die groene klimaathysterie blijkt dus nog altijd niet gestopt te zijn. Ik heb daarom de volgende vragen, minister.

Kunt u meedelen voor welk specifiek groenestroomproject van Engie de subsidies toegekend werden?

Zult u de calls groene stroom in de toekomst aanpassen zodat energieleveranciers en bedrijven die de steun niet nodig hebben, geweerd kunnen worden?

Zijn er andere aanpassingen aan de calls groene stroom die u wilt realiseren om tot een billijker resultaat te komen?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Collega Van Rooy, ik denk dat u wel weet dat we bij het begin van de legislatuur een evaluatie hebben uitgevoerd van zowel de projecten met windmolens als met zonne-energie, waarbij we gesteld hebben niet meer te zullen oversubsidiëren. We zullen wel op een verstandige manier blijven ondersteunen. We doen dat inderdaad via die call groene stroom, waarbij de meest kostenefficiënte dossiers behouden worden. In die call moet de aanvrager de investeerder in de installatie zijn en dat ten minste tot het moment dat de investeringssteun is uitbetaald. De aanvrager is niet verplicht ook de eigenaar te zijn van de plaats van de installatie, bijvoorbeeld het dak, het gebouw of de grond.

In de dossiers waarnaar u verwijst, is Engie de aanvrager van de steun maar zijn de locaties van de PV-installaties telkens daken van andere ondernemingen. Engie voorziet dus in de aankoop, plaatsing en aansluiting van de installaties en in het aanvragen van de investeringssteun als een aanbod van ontzorging aan de klant.

Engie heeft hierover het volgende gecommuniceerd. Deze subsidies zijn bestemd voor nieuwe zonne-installaties bij die Vlaamse bedrijven. De steun gaat dus ook naar hen. De subsidies komen ten goede aan deze bedrijven, die kunnen genieten van goedkope, lokale en groene energie. Engie draagt, samen met zijn partner binnen Sun4Business, de investering, en installeert en onderhoudt de zonnepanelen. De subsidies vertegenwoordigen een fractie van de totale kost.

Om u een idee te geven: de subsidies die we geven, bedragen ongeveer 10 procent van de totale kost. Ik denk dus niet dat we met geld aan het strooien zijn, integendeel. Wij willen wel dat bedrijven verder werk maken van die lokale zonne-energieproductie. We hebben, zoals u weet, daarvoor ook een verplichting ingevoerd, waar u tegen was. We hebben grote bedrijven die veel energie verbruiken verplicht om zonnepanelen te zetten. Dat hebben we nog voor de oorlog in Oekraïne gedaan. Ik denk ook dat het goed is dat we dat gedaan hebben, omdat ze zo kunnen zorgen voor lokale productie. Wij komen tussen in 10 procent van de totale kost.

Het doel van de call groene stroom is om zoveel mogelijk nieuwe PV's te plaatsen aan een minimale kost. Het 100 procent digitaal veilingssysteem slaagt daar ook zeer goed in. Dat zie je aan de gedetailleerde resultaten op de website van Energiesparen.

Het doel van de veiling is net voldoende steun te geven om een project rendabel te maken. Zonder die steun is de kans groot dat het project niet doorgaat. De steun wordt daarom toegekend op basis van de eigenschappen van de projecten, niet op basis van de investeerder. Ik kan mijn bedenkingen hebben bij bepaalde investeerders, maar het beleid mag geen bedrijven uitsluiten. Dat doen ze

misschien in China en in Rusland, maar hier doen we dat niet. We hebben onze regels en volgen die regels, of we die investeerder leuk vinden of niet. Ik ben blij dat we in zo'n land leven. Overigens gaat het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA) daar heel minutieus mee om.

De voorzitter: Minister Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Minister, ik ben niet zo blij dat wij in een land leven waar stroomproducenten zoals Engie, die dit jaar – ik herhaal het, want het dringt precies niet door – een overwinst van 9 miljard euro boekt dan toch van u Vlaams belastinggeld krijgen, ook al is dat volgens u dan 'maar' 600.000 euro voor een project rond groene stroom. Hoe legt u dat nu uit aan de mensen? Ik kan dit niet uitleggen, hoor, en ik ben zeer benieuwd hoe u dat uitlegt.

Maar heeft Engie niet zelf genoeg geld om zonnepanelen te leggen of wat dan ook te doen wat betreft die hernieuwbare-energie-waanzin? Legt u dat maar eens uit aan de mensen: ze hebben 9 miljard euro overwinst, maar we geven hen toch nog een subsidie van 600.000 euro.

En dan zegt u als antwoord op de vorige vraag dat u geen geld hebt om flankerende maatregelen te nemen voor mensen die hun energiefactuur zien stijgen. Dat is flauwekul. U moet uw geld goed besteden, aan de mensen en niet aan winstgevende bedrijven zoals Engie, voor die belachelijke zonnepanelen.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Ik zal daar heel kort op antwoorden. Ik hoop dat we in de politiek op een deftige en goede manier aan beleid kunnen doen.

Mijnheer Van Rooy, ik zal echt niet zeggen wat ik over u denk. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

Ja, lees ze maar. Maar ik zal dat zelfs niet meer doen. Ik weiger om nog aandacht aan u te besteden, want dat maakt de politiek kapot. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

U moet natuurlijk wel willen luisteren naar wat we hier zeggen. Ik kan niet zeggen: 'Die én die voldoen wel aan de regels, maar we schrappen het toch.' Dat gaat niet.

Trouwens, ik doe dat niet zelf, dat is het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA). Het zou maar erg zijn mocht ik daar als minister zelf over beslissen. Het VEKA selecteert dat op basis van de regels die we hebben opgesteld. Ik heb het daarnet al gezegd: Engie doet dat ook wel voor die kmo's. Die zonnepanelen komen niet op de daken van Engie. Ik moet de case van Engie niet verdedigen, maar zij leggen dat op de daken van heel wat kmo's, die overigens ook problemen hebben met hun energiefactuur en waarover u terecht heel bezorgd bent, zoals over de slager, de bakker en de frituur om de hoek. Over zulke zaken gaat het. Het is Engie die dat doet.

Wat de superwinsten betreft, heb ik begrepen dat de federale overheid het initiatief heeft genomen om de oversubsidies aan te pakken. Ik heb dat gedaan op mijn niveau, met de groenestroomcertificaten. We hebben dat een jaar geleden gedaan, het decreet is uitgeschreven. Ik heb begrepen dat de collega's op federaal niveau dat ook zullen doen. Europa heeft daar groen licht voor gegeven. Ik hoop dat zij het nodige doen om die superwinsten aan te pakken. Ik ben daarin een bondgenoot.

Maar ik vind het niet oké dat u al die zaken door elkaar mengt en daar zeer populistisch over spreekt. Ik ben blij dat ik in een democratie leef, in een rechtsstaat met

regels die we moeten volgen. Ik zal uw tussenkomst overmaken aan het VEKA en de administratie.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Minister, dat was een lang antwoord voor iemand die zegt dat ze mij vanaf nu zal negeren. U doet het tegenovergestelde, waarvan akte. Ik pleit er helemaal niet voor om een onderscheid te maken tussen het ene en het andere bedrijf. Waar ik wel voor pleit, minister Demir, is voor de afschaffing van de subsidies voor die zogenaamde hernieuwbare energie. Ik dacht dat u het daarmee eens was, maar u blijft dat doen.

Ik pleit er dus voor om te stoppen met die subsidiewaanzin en om het geld dat u daar nu aan besteedt, te gebruiken om de energiefactuur van de mensen, van de gezinnen en de kmo's te verlagen. Dat lijkt mij een veel betere besteding van Vlaams belastinggeld dan die groene waanzin van Vivaldi waar u zegt tegen te strijden, maar waar u gewoon aan meedoet. Dat kan iedereen vaststellen. Ik zal u die vragen blijven stellen en ik neem aan dat u zult blijven proberen daarop te antwoorden.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Leo Pieters aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het klimaat- en milieuoverleg in Bonn – 3915 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Willem-Frederik Schiltz

De voorzitter: De heer Pieters heeft het woord.

Leo Pieters (Vlaams Belang): Minister, het internationaal desertificatieverdrag (UNCCD) is het enige juridisch bindende globale kader ter bestrijding van woestijnvorming en de gevolgen van droogte. Niet minder dan 197 partijen sloten zich aan bij dit verdrag.

Het verdrag – dat gebaseerd is op de beginselen van participatie, partnerschap en decentralisatie – is een multilaterale verbintenis om de gevolgen van bodemaantasting te verzachten en grond te beschermen zodat iedereen over voldoende voedsel, water, onderdak en economische kansen kan beschikken.

In het kader van dit verdrag vond er op 8 september dit jaar in Bonn, de voormalige hoofdstad van Duitsland, een topeverleg plaats tussen enerzijds de Belgische federale minister van Klimaat en Leefmilieu, en anderzijds Ibrahim Thiaw, Executive Secretary van UNCCD en doctor Anne Larigauderie, Executive Secretary van het Intergouvernementeel Platform voor Biodiversiteit en Ecosysteemdiensten (IPBES).

Centraal in dit overleg stonden onder meer de droogteproblematiek die veel gronden in Vlaanderen, maar ook België en de overige Europese landen treft, alsook de vraag hoe men, in navolging van de internationale klimaatconferentie en de biodiversiteitsconferentie voor nog meer ambitie, synergie, en samenwerking kan zorgen.

Droogteproblematiek, klimaat en biodiversiteit zijn echter geen bevoegdheden die exclusief aan federaal minister Khattabi toebehoren, maar ook onder het bevoegdheidsdomein van de Vlaamse minister van Omgeving ressorteren. Wanneer voornoemde federale minister tot dergelijk internationaal topeverleg beslist, spreekt het voor zich dat ook de stem van Vlaanderen op afdoende wijze gehoord moet worden.

Minister, werd u voorafgaand als Vlaams minister van Omgeving in kennis gesteld van het geplande overleg in Bonn en vond er hieromtrent voorafgaand overleg plaats tussen u en uw federale ambtsgenoot? Zo neen, waarom niet? Zo ja, wat was de Vlaamse insteek voor dit overleg en was er een vertegenwoordiger van u aanwezig in de delegatie van federaal minister Khattabi?

Op welke manier kwam de droogteproblematiek, die de voorbije zomer ook Vlaanderen zwaar heeft getroffen, tijdens dit topperleg in Bonn aan bod? Welke aandachtspunten heeft de bevoegde federale minister namens België – en inzonderheid wat betreft Vlaanderen – tijdens dit topperleg naar voren gebracht? Vindt u dat uw federale ambtsgenoot de Vlaamse belangen op afdoende wijze heeft behartigd?

Welke resultaten of gevolgen heeft dit topperleg in Bonn concreet voor Vlaanderen opgeleverd?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Collega, de droogteproblematiek stond niet op de agenda. Voor de overige zaken, om te weten waarover het precies ging, kunt u beter de vraag stellen aan minister Khattabi.

De voorzitter: De heer Pieters heeft het woord.

Leo Pieters (Vlaams Belang): U weet dat we dat gedaan hebben, maar dat is natuurlijk nog geen antwoord op mijn vragen. We zitten hier in Vlaanderen toch wel met een droogteproblematiek. Wat hebt u overlegd met klimaatminister Khattabi? Het spijt me dat u daar geen verder overleg over hebt gepleegd of dat u er geen antwoord op kunt geven.

De voorzitter: Uw spijt is genoteerd.

De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Ik ga hier de Kamerdiscussies niet opnieuw houden, maar droogteproblematiek is natuurlijk – ik heb de vorige twee tussenkomsten al op mijn tanden gebeten – wel een gevolg van de klimaatopwarming. De klimaatopwarming werd hier zonet nog de groene hysterie genoemd, maar de droogteproblematiek is er wel het gevolg van. Er is geen duidelijker voorbeeld dan de droogteproblematiek. De droogste zomer sinds 500 jaar is nu eenmaal het gevolg van de klimaatopwarming.

Wat moeten we daaraan doen? We moeten afstappen van fossiele brandstof, kiezen voor meer hernieuwbare energie en meer elektrificatie omdat dat nu eenmaal zinnvoller is of minder elektriciteit verbruikt. Je kunt als Vlaams Belang blijven ontkennen dat de klimaatopwarming bestaat. Maar ik denk dat u eigenlijk zelf wel weet dat dat een slag in het water is en dat het beter stopt want dat is meer demagogie dan iets anders.

De voorzitter: De heer Pieters heeft het woord.

Leo Pieters (Vlaams Belang): De klimaatverandering kun je niet betwisten. Die is er gewoon. Dat heb ik al meerdere keren aangegeven. Hoe we daarmee omgaan, is natuurlijk een heel andere zaak. Hoe u omgaat met uw federaal collega Khattabi is natuurlijk ook iets anders. Als er door de klimaatverandering die u aangeeft een bepaalde manier van werken is, dan moeten we ook weten hoe dat in zijn werk gaat. Dan zouden we ook graag weten in welke mate de verschillende ministers daarover overleg hebben.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de verdeling van klimaatlasten- en middelen – 3916 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Willem-Frederik Schiltz

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Minister, op 15 september kwam het goede nieuws dat er een akkoord is over de 'burden sharing', de verdeling van het klimaatgeld, dat al een tijdje geblokkeerd was. Dat heeft Vlaanderen niet tegengehouden om beleid te voeren, maar het was wel belangrijk dat die deblokkering er eindelijk kwam.

Het gaat over de middelen die werden opgehaald via de verkoop van uitstootrechten. Bedrijven moeten betalen voor de uitstoot van CO₂. Die opbrengsten worden herverdeeld om er energie- en klimaatbeleid mee te voeren.

De oude verdeelsleutel zou opnieuw worden gebruikt waardoor Vlaanderen 52,76 procent krijgt, Wallonië 30,65 procent, het Brusselse Gewest 7,54 procent en de federale overheid 9,05 procent.

Er werden ook een aantal andere zaken afgesproken, onder andere over de klimaatresponsabiliseringsmechanismen en de doelstellingen rond hernieuwbare energie. Er is ook een engagement om de komende jaren voldoende middelen te voorzien voor de internationale klimaatfinanciering.

Minister, er is teruggevallen op de oude verdeelsleutel. Het klimaatbeleid is volop in evolutie. Op welke manier ziet u die verdeelsleutel verder evolueren? Op welke manier zou er kunnen worden vormgegeven aan een nieuwe verdeelsleutel en welke gevolgen zou die hebben voor Vlaanderen?

Volgend jaar worden onze energie- en klimaatplannen geüpdatet. We hebben in dit huis de commissie Vlaams Energie- en Klimaatplan opgericht om daar input voor te leveren. Hoe ziet u die update van die energie- en klimaatplannen? Waar zal er prioritair worden ingegrepen? Welke impact heeft dat op de verdeling van de lusten en lasten van ons klimaatbeleid?

Er is een engagement om voldoende middelen te blijven investeren. De vraag is wat er wordt bedoeld met 'voldoende'? Welke bedragen voorziet u concreet?

In november gaan we naar een nieuwe Conferentie van de Partijen (COP). Sommige collega's gaan daar effectief naartoe in Egypte. Daar zal opnieuw aan Europa, maar ook aan België en Vlaanderen worden gevraagd om nieuwe engagementen te formuleren. Zult u naar die COP gaan? Hoe zult u daarnaartoe gaan? Welke engagementen en inzichten neemt u mee?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Collega Bothuyne, het was een lichtpunt toen we overeenkwamen om een aantal elementen in het akkoord die al even geblokkeerd waren, te deblokkeren.

Het klimaatresponsabiliseringsmechanisme dat sinds 2015 bestaat heeft nooit gewerkt en zat vast. We hebben de middelen die hierdoor geblokkeerd zaten nu eindelijk verdeeld en het mechanisme kan dan ook worden opgeheven. Dat zal gebeuren in het federaal parlement.

De overige veilingopbrengsten van het ETS-systeem (emissions trading scheme) zaten sinds begin vorig jaar geblokkeerd. Ook hier zijn we erin geslaagd om de middelen te verdelen tussen de entiteiten in dit land.

Met dit deelakkoord zetten we dus een aantal stappen vooruit.

Momenteel konden we nog geen globaal akkoord afsluiten voor de hele periode tot 2030, maar gezien de situatie waarin we ons bevinden, vonden we het belangrijk om die twee jaar alvast af te handelen en daarover een akkoord te bereiken.

De Belgische opbrengsten uit de veiling van emissierechten voor de jaren 2021 en 2022 worden inderdaad verdeeld aan de hand van dezelfde verdeelsleutel die vroeger werd toegepast.

De onderhandelingen over de lastenverdeling zullen in februari 2023 worden voortgezet. Dat hebben we zo afgesproken. Dan is mijn Brusselse collega voorzitter en zal er een akkoord moeten worden gezocht over de verdeling van de veiling-inkomsten in de periode 2023-2030. Aangezien de onderhandelingen nog moeten worden gevoerd, is het op dit moment nog moeilijk om daarop vooruit te lopen. Het zou het werk van mijn Brusselse collega ook bemoeilijken.

De eerste en misschien wel belangrijkste stap van de actualisatie van ons Vlaams Energie- en Klimaatplan hebben we vorig jaar uitgevoerd. We hebben een veertigtal maatregelen genomen om tot 40 procent broeikasgasreductie te komen.

Deze bijkomende maatregelen en het aangescherpte ambitieniveau zullen zeker nog verwerkt worden in de actualisatie van het Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP). Deze actualisatie zal de komende maanden in twee fasen verlopen. In een eerste fase zal het aangepaste Vlaamse plan opgenomen worden in het ontwerp geactualiseerd Nationaal Energie- en Klimaatplan (NEKP). Dit ontwerp geactualiseerd NEKP dient dan uiterlijk tegen 30 juni 2023 ingediend te worden bij de Europese Commissie.

Onder meer op basis van de feedback van de commissie zullen we nadien een finaal geactualiseerd VEKP opmaken, dat onderdeel zal uitmaken van het finaal geactualiseerd NEKP. België moet dit finale geactualiseerde plan dan indienen bij Europa tegen juni 2024. Dat zijn dus de twee fasen. Ik kijk ook uit naar de aanbevelingen die van de commissie VEKP zullen komen.

Vlaanderen zal zijn bijdrage voldoen aan de internationale klimaatfinanciering. Dat zijn we ook overeengekomen. 14,5 miljoen euro per jaar, 15,5 miljoen euro in 2021 en 18,5 miljoen euro in 2024. Zoals u weet, zetten we daar maximaal in op projecten waar Vlaamse ondernemingen in participeren. Ik zal alvast het engagement op mij nemen om mee naar de COP te gaan, om daar ook onze bijdrage en onze inzichten te vertegenwoordigen. Ik heb begrepen dat er nog een aantal andere collega's zullen gaan.

Ik denk dat de bijkomende maatregelen rond energie en isolatie een extra push zullen geven, maar we moeten nog eens exact berekenen wat die zal zijn. Ook de optrekking van de doelstelling rond wind- en zonne-energie is ongezien. Zeker voor zon is er een ongelooflijke inhaalbeweging gebeurd de afgelopen maanden. Ik denk dat we die doelstelling daar nog wel kunnen bekijken.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Dank u, minister. Ik denk dat het laatste wat u zegt wel bijzonder belangrijk is. Er is een bereidheid om de doelstellingen op te trekken wat betreft hernieuwbare energie. Ik denk dat iedereen ook de noodzaak ziet om – onder andere in het kader van het streven naar energieonafhankelijkheid, wat

ondertussen een debat op zich geworden is – de productie van eigen energie te gaan optrekken. Dat is belangrijk. Dat wordt dan meegenomen in de aanpassing van het VEKP, dat volgens mijn vooronderstelling dan tegen begin 2023 moet worden geformuleerd. Ik stel voor dat we daar met onze eigen energie- en klimaatcommissie een eigen voorzet voor doen, van wat wij denken dat een goede doelstelling zou kunnen zijn, maar dat is dan werk voor dit huis.

Ik ben ook blij dat het werk wordt verdergezet, want dit was, zoals u het zelf formuleerde, een deelakkoord rond de verdeling van de lusten en lasten van het klimaatbeleid. Het is Brussel die de kar zal moeten trekken, maar ik denk dat het ook belangrijk is dat Vlaanderen er mee aan duwt, want een stabiel beleidskader, en dus ook een stabiele verdeelsleutel voor de doelstellingen en voor de middelen, is wel degelijk bijzonder belangrijk om een goed energie- en klimaatbeleid te voeren.

Op welke manier denkt u die onderhandelingen in 2023 tot een succes te brengen? Wat zijn voor u de belangrijkste zaken die u daarin wilt realiseren? Wilt u het aandeel van Vlaanderen in de inkomsten vergroten? Ik ga ervan uit van wel, maar de vraag is hoe hoog die lat gelegd moet worden.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Misschien nog kort zeggen dat we een vervolgtraject hebben afgesproken met alle ministers, om te zien hoe we daarin verdergaan. De eerste vergadering zal in februari volgend jaar plaatsvinden, onder leiding van de Brusselse collega. Ik was dit jaar voorzitter van de groep. Ik weet niet hoe de Brusselse collega het zal aanpakken, dus ik zal daar nog niet op vooruit lopen.

In het kader van de update van het VEKP bekijken we inderdaad welke engagementen we nog verder kunnen aanscherpen, omdat we ook de afgelopen maanden nog heel wat maatregelen genomen hebben. Dat zit er nog aan te komen. Voor de rest denk ik wel dat het goed is dat er in dit groot dossier al een deelakkoord is. Dat schept ook wat vertrouwen in eenieder die aan tafel zat.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de oproep van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen naar aanleiding van de energiecrisis – 3931 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Willem-Frederik Schiltz

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Deze vraag komt er naar aanleiding van een oproep van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) naar aanleiding van de energiecrisis.

De SERV – een toch niet onbelangrijke actor in het Vlaams beleid – deed ongeveer twee weken geleden een oproep aan de Vlaamse Regering om twee grote doelstellingen te gaan nastreven.

Een, als het gaat over de aanpak van de energiecrisis, voorzien in grootschalige projecten om het fossiel energieverbruik te verminderen en hernieuwbare energie uit te rollen. Het is eigenlijk een geloofsbelijdenis in een collectieve aanpak om dat te gaan doen, om verwarmingsinstallaties af te regelen, te investeren in warmtepompen, om zonnepanelen en isolatie te voorzien, maar ook kleinere maatregelen

te nemen. Het voorbeeld dat de SERV zelf gaf, was het timen van het douche- en warmwaterverbruik. Ze riepen op om samen met lokale besturen, ondernemingen en andere actoren tot actie over te gaan.

Daarnaast wil men ook gerichte en gedoseerde steunmaatregelen voor gezinnen en ondernemingen, prioriteit bij verfijnde steunregelingen en een laagdrempelig vangnet via de energiehuizen en de OCMW's. Daarin zijn stappen gezet of aangekondigd. Dus dat is alvast positief.

Wat ook niet onbelangrijk is, is dat de SERV en de partners van de SERV aangaven zelf niet aan de zijlijn te willen blijven staan. Men wil meewerken en de leden mobiliseren in het behalen van de doelstellingen en het uitwerken van de acties.

Men hoopte om, om dit alles te financieren, te kunnen gebruikmaken van de extra beleidsruimte die via de federale dotaties naar Vlaanderen komt. Daarover hebben we zaterdag wel al gedebatteerd naar aanleiding van de Septemberverklaring.

Ik heb een aantal vragen over die oproep van de SERV.

Hoe reageert u daarop? Op welke manier wilt u de middelen die in dit kader vrijgekomen zijn, gaan aanwenden?

Op welke manier zult u gebruikmaken van het aanbod van de sociale partners? Die vertegenwoordigen toch wel heel veel ondernemingen, gezinnen en Vlamingen die ze kunnen mobiliseren. Op welke manier wilt u die sociale partners gaan gebruiken om uw beleid mee vorm te geven?

Uiteraard is er beleidsdomeinoverstijgend werk te verrichten in dezen. U hebt ongetwijfeld overlegd met uw collega's van Wonen, Welzijn en dergelijke meer. Wat heeft dat opgeleverd en welke maatregelen komen daaruit voort?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Dank u wel, collega, voor de vraag.

In het persbericht van de SERV over zijn studie lees ik twee belangrijke aanbevelingen: een, de grootschalige projecten voor energiebesparing en de uitrol van hernieuwbare energie en twee, goed gerichte en gedoseerde steunmaatregelen. Ik onderschrijf die twee aanbevelingen ook.

Voor de derde aanbeveling, het gebruik van de stijgende dotaties, verwijs ik naar de Septemberverklaring. Ik wil er overigens ook op wijzen dat er ook dotaties zijn die niet stijgen. Dat is bijvoorbeeld bij mij bij Justitie zo, waarvoor we met de begrotingsbespreking een 'meervraag' hebben ingediend van 20 miljoen.

De Vlaamse Regering heeft in het kader van de begrotingsopmaak 2023 zeer veel middelen vrijgemaakt om gezinnen en bedrijven op korte termijn bijkomend te ondersteunen. We weten niet hoelang die crisis zal duren. Deze maatregelen zorgen – in lijn met de SERV-oproep – voor meer energiebesparing, een snellere uitrol van hernieuwbare energie en gerichte ondersteuning van de meest kwetsbare gezinnen en bedrijven die te maken krijgen met snel stijgende energiefacturen. Zoals de minister-president tijdens de Septemberverklaring heeft gezegd, is dit gebeurd binnen de budgettaire marges zodat de Vlaamse begroting op koers blijft en ook omdat we niet weten wat het volgend jaar of binnen een half jaar gaat geven. Mijns inziens geeft de Vlaamse Regering hiermee concrete invulling aan de oproep van de SERV.

Wij hebben onze aandacht gericht op de meest kwetsbare gezinnen en de energiescan toegankelijker gemaakt door de doelgroep te verruimen. De energiescan is een instrument dat zijn effectiviteit al heeft bewezen, denk ik. Het gaat om op

korte termijn energie besparen met enkele eenvoudige ingrepen. We zorgen ook voor gepaste begeleiding voor gezinnen met een betalingsprobleem voor het onderhoud van hun verwarmingstoestel. We maken in 2023 ook bijkomend 30 miljoen euro vrij om het noodkoopfonds te organiseren. De energiehuizen worden deze winter en de komende jaren structureel versterkt zodat ze kunnen tegemoetkomen aan het sterk stijgend aantal adviesvragen.

Ten slotte voorzien we ook 43 miljoen euro voor de minimale levering van aardgas en elektriciteit.

De Vlaamse overheid neemt ook zelf haar verantwoordelijkheid en geeft het goede voorbeeld door zelf 15 procent minder energie te verbruiken. We hebben natuurlijk ook onze fameuze premies en de renteloze lening, waarmee we heel veel gezinnen ondersteunen. We willen ook de Vlaamse kosten uit de elektriciteitsfactuur van 2023 halen: dat gaat om die 148 miljoen voor groenestroomcertificaten, die we uit het nettarief halen. We schrappen ook de energieheffing voor de gezinnen. Verder zullen we ook de quotumverplichting voor leveranciers in 2023 verlagen van 21,5 procent naar 18 procent, en vervolgens met 1 procent per jaar, waardoor de elektriciteitsfactuur bijkomend daalt met 88 miljoen euro in 2023 en met 112 miljoen euro in 2024. Dat zijn de zaken die we al gedaan hebben. Verder ligt er ook nog een decreet voor bij de Raad van State, waarmee we eventueel nog 1,2 miljard euro kunnen voorzien.

Ik vind het wel jammer dat de SERV zelf zijn rol niet opneemt. Ik verwijs naar de melding dat de SERV geen advies wilde geven over het decreet rond de eindigheid van de groenestroomcertificaten voor grote investeerders die oversubsidies kregen. Nochtans heeft de SERV zelf de ambitie om extra kosten uit de factuur te halen onderschreven. Maar ze hebben die kans niet gegrepen. De vakbonden hebben wel een eenduidig advies gegeven maar de SERV niet. Dat vind ik jammer omdat dat hun pleidooi ondersteunt om te bekijken waar bijkomende kosten of kosten die dreigen in de factuur te komen, kunnen worden geschrapt. Ik doe ook een oproep aan alle andere instellingen, waarover ik niets te zeggen heb, om hetzelfde te doen als wat wij met de Vlaamse Regering hebben gedaan.

De voorzitter: De heer Bothuynne heeft het woord.

Robrecht Bothuynne (cd&v): Ik denk dat het goed is dat de oproep van de SERV grotendeels gehonoreerd is met het beleid dat voorgesteld is naar aanleiding van de Septemberverklaring. Ik wil nog ingaan op twee elementen. Een aantal partners binnen de SERV zijn pleitbezorger voor een meer collectieve aanpak van renovaties. We hebben daarrond al wat experimenten gehad, zoals de burenpremie en dergelijke. Op welke manier wilt u die collectieve aanpak verder hanteren in uw beleid?

Een tweede bemerking gaat over de rol van de SERV en de SERV-partners. Of ze al dan niet adviseren over een dossier, moeten ze uiteraard zelf weten. Maar ze staken hier wel hun hand uit om mee te mobiliseren, om mee te communiceren over het beleid en de maatregelen die zijn genomen. Ik denk dat het belangrijk is om die uitgestoken hand aan te nemen, minister. Uiteindelijk is, zowel aan werkgeverszijde als aan werknemerszijde, het bereik van die sociale partners bijzonder groot. We hebben daarnet nog gesproken over de ouderen, maar eigenlijk geldt dat voor heel veel groepen in de samenleving: veel mensen weten nog altijd niet, ondanks het feit dat wij er hier al heel veel over gesproken hebben, wat de mogelijkheden en opportuniteiten zijn om een aantal zaken te doen in hun eigen woning of in hun eigen leven en werk. Ik denk dat er op dat vlak nog altijd stappen te zetten zijn en dat de SERV-partners daarin een nuttige rol kunnen spelen. Ik moedig u dus aan om daarmee aan de slag te gaan.

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): We hebben ons standpunt vorige zaterdag al ingenomen tijdens het debat naar aanleiding van de Septembeerklaring. We hebben toen duidelijk gezegd dat we het jammer vinden dat men enkel en alleen blijft vasthouden aan het 'budget op koers' terwijl de budgetten van de gezinnen en de bedrijven in het rood gaan en terwijl de Vlaamse Regering wel extra inkomsten krijgt. Niet alles wordt geïndexeerd, maar veel wel. Dat is ook waar de SERV naar verwijst. Het is jammer dat er op dit moment niet meer inspanningen worden geleverd om de gezinnen en onze bedrijven te steunen. Er worden inspanningen gedaan, maar met de beschikbare middelen zouden het er meer kunnen zijn.

Waarvoor er bijvoorbeeld meer inspanningen geleverd zouden kunnen worden, is het Noodkoopfonds. Er zijn al inspanningen gebeurd, maar bij de maatregelen die ondertussen al genomen zijn, gaat het bijvoorbeeld niet over zonnepanelen. Die woningen zijn namelijk in zo'n slechte staat dat, wanneer men de woning goed geïsoleerd krijgt, het budget bijna altijd opgebruikt is. Het gaat vaak ook over woonkwaliteit.

De centrale vraag hier blijft hoe we de allermindersten kunnen helpen en bij de hand nemen. Met premies en renteloze leningen alleen zullen we er niet geraken. Enerzijds zijn er de senioren, waarover het daarstraks al ging. Zij zullen geen lening meer aangaan en nadenken over de terugverdieneffecten omdat ze nu eenmaal al wat ouder zijn. Anderzijds zijn er de mensen die de financiële middelen niet meer hebben en het niet meer zien zitten om er een lening bij te nemen. We moeten hen echt nog meer bij de hand nemen. Ik denk daarbij vooral aan die collectieve aanpak. Mijn vraag is dan ook: op welke manier wordt er verder ingezet op een collectieve aanpak om renovaties wijk per wijk en woning per woning uit te rollen?

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Ik wil graag zelf ook even tussenkomen.

Collega Aerts, u bent ongetwijfeld niet vergeten dat de Vivaldiregering op federaal niveau een basispakket energie heeft geïnstalleerd dat vele miljarden kost. Maar ook door de stijging en de uitbreiding van het sociaal tarief dreigt er een werkloosheidsval te ontstaan. In die zin kan ik u verzekeren dat ik zeer blij ben dat deze Vlaamse Regering, onder andere door de jobbonus – u weet wel: extra netto-inkomsten voor de laagste inkomens uit werk – probeert om die werkloosheidsval tegen te gaan. Daarnaast geeft deze regering economische steun aan bedrijven. Ik denk dat het interessant en belangrijk is om te blijven inzetten op besparing op energie. Maar wat acute maatregelen betreft, denk ik toch dat het vermijden dat bedrijven omvallen een veel betere bescherming is van de koopkracht van mensen dan hen op 60 of 70 procent technische werkloosheid te moeten zetten. Verder heeft de minister ook geantwoord dat het succes van de nieuwe Mijn Verbouw-Premie van zo'n aard is dat we ervan mogen uitgaan dat er de komende jaren bijzonder veel geïnvesteerd zal worden in het reduceren van het energieverbruik.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Ik denk dat het klopt wat collega Schiltz zegt. We hebben vooral gezorgd dat we werken aan die werkloosheidsval en ervoor gezorgd dat zeker die laagste inkomens via de jobbonus iets extra's kunnen overhouden. Dan hebben we tal van maatregelen genomen, voor meer dan 4 miljard euro. Zoals u weet, collega, weten we eigenlijk niet wat er nog op ons afkomt. Het kan zijn dat het nog erger wordt. Dat betekent ook dat we nog wel een buffer moeten hebben voor de komende maanden en jaren. Daarom wil ik nu beleidsmatig alles doen rond deze winter, en ondertussen verder kijken en de analyses opvolgen, ook van wat er zich nog afspeelt op Europees vlak en wereldwijd. Voor hetzelfde geld zitten we binnen zes maanden opnieuw samen. Ik heb geen glazen bol om in de toekomst te kijken. Ik denk dat het dan wel goed is dat er nog geld is om daarover te praten.

Wat de collectieve renovaties betreft: daar hebben we ook extra geld voor vrijgemaakt. Dat valt wel onder de bevoegdheid van mijn collega, minister Somers, met het lokale energieplan. Hij gaat verder met die wijkrenovaties. Ik dacht dat hij extra budgetten verkregen had om het voor lokale besturen mogelijk te maken hele wijken ineens te renoveren. Ik zie de cijfers over de premies en de leningen binnenkomen. We zijn nog maar pas begonnen met de campagnes. Ik hoop dat die cijfers nog zullen oplopen. We gaan sowieso proberen om langs alle kanalen – ook via de SERV, zoals collega Bothuyne zegt, en via de Ouderenraad – iedereen te mobiliseren. We hebben budgetten vrijgemaakt ten belope van meer dan 1 miljard euro. We hebben de doelgroepen ook verbreed, zodat veel meer mensen daar een beroep op kunnen doen. Dat moet nu natuurlijk ook wel bij die gezinnen, bij die alleenstaanden en bij die gepensioneerden terechtkomen.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Dit wordt ongetwijfeld vervolgd.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de energiehuisen
– 25 (2022-2023)**

**VRAAG OM UITLEG van Staf Aerts aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het begeleiden van gezinnen en kmo's bij energiebesparing
– 68 (2022-2023)**

Voorzitter: de heer Willem-Frederik Schiltz

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): De vorige vraag gaat eigenlijk naadloos over in deze vraag om uitleg, die handelt over de energiehuisen. Energiehuisen zijn een belangrijke – en steeds belangrijker – schakel in het ondersteunen van mensen met vragen over energiebesparing en energiegerelateerde investeringen thuis.

Vlaanderen telt achttien energiehuisen, die samenwerken met de betrokken lokale besturen. Op zich is dat goed, alleen blijkt dat er nog wel wat operationele uitdagingen zijn. Collega Aerts had het al over de wachttijden voor een afspraak bij een energiehuis. Ik heb zelf uit mijn contacten met lokale besturen geleerd dat niet elk lokaal bestuur alle mogelijkheden van het energiehuis voldoende benut of kent. Daarin is dus zeker nog vooruitgang te boeken.

Minister, u hebt al een aantal oproepen gedaan naar bijkomende renovatiecoaches en dus naar bijkomend personeel voor die energiehuisen. Op een eerdere parlementaire vraag die ik u hierover stelde, antwoordde u het volgende: "Ik zie deze lokale samenwerking op het vlak van renovatieadvies en -begeleiding als een dynamisch project dat de komende jaren verder kan worden uitgewerkt, zowel naar capaciteit als naar de kwaliteit van de werking." Daar kunnen we ons uiteraard alleen maar bij aansluiten.

Die energiehuisen hebben vaak verschillende inkomstenbronnen: deels lokaal, deels provinciaal, deels Vlaams. Soms zijn ze ook nog betrokken bij Europese projecten. Ik heb hierover de volgende vragen aan u, minister.

Hoeveel mensen zijn actief binnen de verschillende energiehuisen? Hoe kunnen we er zeker van zijn dat ze voldoende opgeleid en begeleid worden om om te gaan

met de vragen van mensen op het terrein omtrent technieken en premiestelsels? Hoeveel klanten hebben zij de voorbije maanden effectief bereikt?

Er zijn nog altijd veel Vlamingen, maar ook gemeentebesturen, niet of niet voldoende op de hoogte van de mogelijkheden die de energiehuizen bieden. Hoe zorgt u ervoor dat de energiehuizen beter bekend geraken bij de Vlamingen en bij de lokale besturen?

De wachttijd, waarnaar collega Aerts al verwees, loopt op. Maanden moeten wachten op een moment dat de nood hoog is, is natuurlijk niet goed. Hoe reageert u hierop? Hoe kunnen we de capaciteit van de energiehuizen opvoeren?

Vorig jaar was er al een call voor renovatiecoaches om de energiehuizen te versterken. Komt er nieuwe call? Zo ja, wanneer en met welk doel? Hoeveel middelen worden daarvoor voorzien? Wat is de bedoeling inzake de uitbouw van de energiehuizen?

Hoe evalueert u zelf de samenwerking met de lokale besturen en de provincies? Op welke manier kan die samenwerking volgens u nog beter en efficiënter gebeuren?

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Ik ben altijd blij als ik met mijn werk collega Bothuyne kan inspireren om vragen te stellen. Ik kaart het probleem ook graag zelf aan. Door de hoge energiekost gaan Vlamingen nu uiteraard massaal op zoek naar manieren om hun woningen te isoleren. De ongerustheid is groot, wat heel veel teweegbrengt, ook mentaal. Een heel aantal Vlamingen gaat ermee aan de slag en gaat op zoek naar manieren om te besparen op energie.

Ik ontving echter vanuit gemeentebesturen verschillende signalen dat de wachttijden bij energiehuizen almaar langer worden, dat ze overspoeld worden door vragen en de toestroom dus amper kunnen bijhouden. Daarop heb ik een rondvraag georganiseerd bij de energiehuizen, waaruit blijkt dat het in sommige gevallen echt de spuigaten uitloopt en dat men tot januari moet wachten op een afspraak. Soms kreeg je geen antwoord. De situaties waren heel verschillend, uiteraard, want er zijn achttien energiehuizen. Maar de wachttijden liepen zeer vaak op.

Ook in de commissie Vlaams Energie- en Klimaatplan gaf Unizo aan dat de situatie voor de Vlaamse middenstanders en kmo's gelijkaardig is. Op dit moment schiet de ondersteuning tekort om hen te ontzorgen en te begeleiden inzake energiebesparing. Zij vroegen dan ook extra ondersteuning. Zo vroegen ze om de in het verleden ondersteunde energieconsulenten opnieuw in het leven te roepen. In het Zonneplan 2025 was voorzien dat kmo's een beroep konden doen op een zonnecoach. Tenzij ik mij vergis, is die maatregel nog niet geactiveerd. De job van zo'n zonnecoach is het verstrekken van advies omtrent zonne-energie en hernieuwbare energie, wat een meerwaarde zou kunnen betekenen in deze tijden.

Vandaar heb ik volgende vragen voor u, minister, enerzijds rond de ondersteuning voor gezinnen.

Hoe groot is volgens uw informatie die achterstand bij de energiehuizen?

Een tweede vraag: in welke mate moeten ze versterkt worden? Uiteraard weet ik ook dat u ze gaat versterken, maar hoe verhoudt zich dat ten opzichte van de huidige capaciteit binnen de energiehuizen? Is dat een druppel op een hete plaat? Is dat een wezenlijke maatregel? Gaan we dan voldoende capaciteit hebben?

Dat zijn mijn vragen voor de gezinnen.

Dan, voor de ondersteuning van kmo's en zelfstandigen: welke maatregelen neemt u voor hen, om hen te begeleiden naar meer energiebesparende maatregelen en hen daarbij te ontzorgen en een meer maatgerichte aanpak te ondersteunen?

Mijn tweede vraag wat dat betreft, is: de call voor zonnecoach, wordt die nog gelanceerd? Wordt die op een andere manier ingezet in het begeleiden naar meer besparing en dergelijke?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhal Demir: Dank u wel voor de vele vragen. Er volgen dus ook vele antwoorden.

Wat de energiehuizen betreft, en de mensen die daar werken, de vraag van collega Bothuyne: u hebt dus gelijk. De energiehuizen hebben verschillende financieringsbronnen, waaronder provincies, sommige vzw's, sommige gemeentelijke woonloketten. Ik kan natuurlijk alleen maar voor mijn deel spreken. Met de vergoeding die voor de uitvoering van de basistaken vanuit het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA) is voorzien en de forfaitaire vergoeding per dossier van de energielening kon men in 2021 naar schatting gemiddeld een drietal voltijd-equivalenten (VTE's) per energiehuis financieren. Dat betekent een vijftigtal medewerkers die wij tot nu toe zelf betaalden. Er zijn natuurlijk meer medewerkers, omdat zij ook nog andere taken krijgen via andere kanalen. Daar komen nu nog andere financieringsbronnen bovenop. Zo konden zij dankzij de call energieconsulenten begin dit jaar in totaal 24 VTE's energiedeskundigen in dienst nemen voor een periode van 3 jaar.

De voorbije maanden zagen de energiehuizen hun aantal klanten inderdaad zeer sterk stijgen. Dat hebben ze ons na de vakantie ook al meegegeven. In het algemeen schatten we dat het aantal vragen is toegenomen met een factor 3 tot 6. Voor de Mijn VerbouwLening, die op 1 september werd gelanceerd, lijkt het zelfs te gaan over een factor 10, wat vooral te wijten is aan een eerste massale rush, denken wij. De wachttijd loopt hierdoor dus inderdaad op. Verschillende energiehuizen rapporteren dat reactietermijnen vroeger een à twee werkdagen bedroegen en nu evolueren naar twee tot zelfs drie weken.

Ik heb geanticipeerd op de nieuwe beleidsinstrumenten – de Mijn Verbouwpremie en de Mijn Verbouwlening – en heb eerder dit jaar de basisfinanciering voor de energiehuizen al met 50 procent verhoogd en ook de vergoeding per behandeld leningsdossier significant verhoogd. Dat hadden we dus begin dit jaar al gedaan. Naarmate het aantal dossiers stijgt, levert dit natuurlijk ook heel wat extra middelen op per energiehuis. Het vergt dan ook tijd om deze budgetverhoging vertaald te zien in de aanwerving van extra personeel.

Daarom voorzie ik op zeer korte termijn een aanvullende manier om de capaciteit tijdelijk en zo snel mogelijk te versterken. Vandaar dat we ook een oproep hebben gedaan die momenteel openstaat en die heel breed gaat. Het is echt alle hens aan dek. Vandaar ook dat we die lancering hebben gedaan naar erkende energieprofessionals zoals energiedeskundigen, architecten, EPB-verslaggevers (energieprestaties en binnenklimaat) en renovatiemensen om al hun expertise in te schakelen ter versterking van de energiehuizen. Ik heb hiervoor een budget van 2 miljoen euro gereserveerd waarmee we tot en met maart volgend jaar deze freelancers zullen inschakelen. Om nu die piek op te vangen – want eer het volk wordt aangeworven, dat duurt wel even – gaan we dat op deze manier moeten doen. Het is echt alle hens aan dek. Vandaar dat eenieder die iets kent van energie, wordt ingeschakeld.

Deze winter voorzie ik geen nieuwe call voor subsidiëring van de renovatiecoaches. Het opzetten van zo'n call heeft een te lange doorlooptijd om nog deze winter tot een effectieve personeelstoename te komen. De aanvullende aanpak met freelancers lijkt mij in de huidige crisissituatie meer geschikt.

Wel wordt daarbovenop die verhoging van 8 miljoen euro voorzien om de energiehuizen in 2023 en 2024 structureel te versterken, zodat ze aan correcte dienstverlening kunnen doen. Ook via de verruiming van de doelgroep die in aanmerking komt voor de energiescan, vangen we de noden van de burgers naar begeleiding mee op.

Er wordt door het VEKA ook sterk ingezet op opleidingen voor de medewerkers van de energiehuizen. Sinds vorig jaar wordt er een opleiding renovatiecoach aangeboden. Deze zomer werden ook opleidingen voor de nieuwe instrumenten Mijn Verbouwpremie en Mijn Verbouwen georganiseerd. Regelmatig zijn er ook specifieke opleidingen voor de kredietverstrekkers door de ParticipatieMaatschappij Vlaanderen (PMV). Het VEKA bevraagt de energiehuizen regelmatig met betrekking tot opleidingsnoden en organiseert dan ook opleidingen indien dat nodig is.

In verband met de bekendheid van de energiehuizen bij burgers, gemeenten en provincies waren er ook heel wat vragen. Ze hebben natuurlijk een website, www.mijnenergiehuis.be, waar men naartoe kan gaan en via een postcodezoeker terecht kan. Maar er wordt ook een brede publiekscampagne voor de bekendmaking van het dienstenaanbod van de energiehuizen gelanceerd. Dit is om de bestaande rush dan ook aan te kunnen.

De meeste energiehuizen ageren ofwel onder de autoriteit van een stad, ofwel onder de koepel van een intercommunale die de samenwerking met de lokale besturen bevordert. Ze werken ook heel nauw samen met heel wat lokale actoren, zoals de woonloketten en de OCMW's. De werking van de energiehuizen zou dus wel voldoende bekend moeten zijn bij de gemeenten. Sommige mensen van de energiehuizen houden ook zitting op de gemeentehuizen.

Er loopt ook een traject om de woon- en energieloketten meer geïntegreerd te laten werken en de energiehuizen worden daar financieel toe gestimuleerd. Ik zal het Netwerk Klimaat van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) vragen de geplande bekendmakingscampagne ook te vertalen naar een boodschap richting de lokale besturen. Elk energiehuis heeft daarnaast een samenwerkingsakkoord met het provinciale Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen.

Men heeft daar indertijd zo over beslist, om die energiehuizen op die manier te organiseren. Ik zou dat, als ik met een wit blad mocht beginnen, op een andere manier hebben gedaan, maar helaas begint men nooit met een wit blad. Dus kunnen we er maar voor zorgen dat dat voldoende bekend is. Ze ageren ofwel onder de autoriteit van een stad ofwel onder de koepel van een intercommunale. Zowel bij de stad als de intercommunale lopen voldoende 'politiekers' rond om dat ook kenbaar te maken.

Om niet-energie-intensieve ondernemingen te ondersteunen om energiebesparende maatregelen te nemen heeft de Vlaamse Regering op 8 juli beslist om een flankerend beleid aan de nieuwe versterkte wetgeving voor net-niet-energie-intensieve ondernemingen op te zetten. De Vlaamse Regering voorziet hierbij onder andere in sectorfederatieovereenkomsten (SFO's). De sectorfederaties zullen hierbij vrijwillige overeenkomsten kunnen afsluiten met de Vlaamse overheid om de niet-energie-intensieve ondernemingen binnen hun sector te ondersteunen en aan te zetten tot energiebesparende investeringen. De sectorfederatie kan hierbij ook een ontzorging aan haar leden aanbieden voor het realiseren van de verplichte maatregelen.

Wat betreft de zonnecoach, is na verdere juridische analyse gebleken dat we momenteel in de energieregelgeving onvoldoende rechtsgrond hebben om een ondersteuningsmechanisme op te zetten waarbij commerciële partijen advies kunnen geven. De prijzen zijn zodanig hoog. Ik denk toch dat er heel veel, ook bedrijven, die niet onder de verplichting of wat dan ook vielen, of de niet-energie-intensieve ondernemingen, volop aan het investeren zijn in zonne-energie. Ik zie dat ook gewoon aan de cijfers die binnenkomen. De bakker, zelfs de frituur, de slager, zij willen die lokale energieproductie allemaal zelf doen. Dat is massaal aan het gebeuren en wij proberen dat hier en daar nog een klein beetje te ondersteunen, om het rendabel te houden.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Dank u wel voor het antwoord, minister.

Ik denk dat het een goede zaak is dat de energiehuizen, hoe ze ook tot stand zijn gekomen – dat doet er inderdaad niet toe, ze zijn er en ze zijn belangrijke partners in het verhaal dat hier wordt geschreven –, extra ondersteuning krijgen. Met die freelancemethodiek hebt u inderdaad een goede keuze gemaakt om snel in te grijpen, om snel de capaciteit te gaan verhogen. Het laatste wat we nodig hebben, zijn frustraties bij burgers en bij ondernemers en gezinnen die willen investeren in hernieuwbare energie of renovatie en dan op een soort wachtlijst terecht komen bij wat zij als de overheid beschouwen. Dus ik denk dat die capaciteitsverhoging bijzonder belangrijk is.

Als ik goed geteld heb, zijn er dus 50 VTE's ter beschikking gesteld vanuit de basisfinanciering, vanuit Vlaanderen, en dan nog eens 24 deskundigen met die oproep van vorig jaar. Dan zitten we ongeveer aan 75 mensen die vanuit Vlaanderen gefinancierd op het terrein actief zijn. Straks zijn er ook nog die freelancers die u hoopt zo snel mogelijk aan te trekken. Vat ik het zo juist samen? (*Minister Demir knikt instemmend*)

Dus ongeveer 75 mensen met Vlaamse financiering. Oké, dat is belangrijk om een zicht te krijgen op de capaciteit. Ik denk dat het heel belangrijk is om ook de vinger aan de pols te houden. Het VEKA doet dat als het gaat over de opleidingsnoden, maar ook over de wachttijden denk ik dat het belangrijk is om daar die vinger aan de pols te houden, om te zien of er bijkomende capaciteit nodig is. Het is alle hens aan dek om de renovatiegraad te gaan verhogen, om de energieconsumptie te gaan verminderen en dit zijn belangrijke spelers op het terrein die alle steun verdienen.

Ik hoop ook dat die campagne rond het Energiehuis samen met de lokale besturen en provincies een tandje kan bijsteken om er op die manier voor te zorgen dat het bereik nog verder vergroot. We volgen het alleszins verder op.

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Dank u wel voor uw antwoord.

De rekensom van hoeveel VTE's we op dit moment hebben, dat is dan 70 à 75, maar hebt u zicht op hoeveel freelancers u wenst te bereiken? Hoe verhoudt zich dat ten opzichte van die 75? Want als u sprak over reactietermijnen van 3 tot 4 weken, is dat echt het gemiddelde? Wij hebben mensen van de energiehuizen radeloos aan de telefoon gekregen: "Ik weet het niet hoelang u moet wachten. Het zal wel 2 à 3 maand zijn. Het zal pas begin januari zijn." Er zijn evengoed energiehuizen waar het nog wel vlot gaat. Voor alle duidelijkheid, niet alles is kommer en kwel. Maar er zit toch wel een stevige druk op.

Rond de zonnecoach gaf u aan dat er op dit moment geen rechtsgrond is. Ik dacht dat er al een proefproject geweest was. Wat is er dan veranderd? Maar vooral, als we dat op dit moment niet kunnen inzetten, zijn de budgetten die daarvoor voorzien waren, er nog? Kunnen die geheroriënteerd worden richting bijvoorbeeld – wat op dit moment misschien zinvoller is – het nakijken van stookinstallaties? Dat is wat complexer. Dat kan heel wat bedrijven en gezinnen ook verder helpen.

De voorzitter: De heer Pieters heeft het woord.

Leo Pieters (Vlaams Belang): Met alle berichten die ik hier hoor en ook de antwoorden van de minister, moet ik misschien toch iets aanvullen. Daarstraks hebben we dat ook al gehad, met de vraag van de heer Vandenhove. Niet iedereen is mee natuurlijk. Ik ga de vraag van daarstraks niet herhalen, maar we moeten toch kijken dat iedereen ook benaderd kan worden. Daarnet heeft collega Bothuyne het nog gehad over de opleiding van die renovatiecoaches, maar dat is dan op technisch vlak. Ik denk, omdat er nu ook die wachttijden zijn bij de energiehuizen, dat men ook voldoende psychologisch inzicht moet hebben in de mensen, de klanten die daarnaartoe komen.

Mensen wachten en wachten. De energieprijzen zijn nu hoog en nu willen ze natuurlijk actie ondernemen. En ze willen dan ook direct geholpen worden, maar dat lukt natuurlijk niet. Mensen zullen dus ook daarin voor een stuk begeleid moeten worden en tactvol aangepakt moeten worden, om aan te geven en te verklaren waarom zaken gebeuren. Niet alleen over wat ze zouden kunnen doen, want ik denk dat het woord 'moeten' hier niet aan de orde is, ook niet bij die energiehuizen. 'U moet uw dak doen, u moet uw muren, u moet ...' Er zijn mensen die zeggen: "Voor mij hoeft het maar zover te gaan." Hoever gaan de energiehuizen of die coaches daarin, om mensen aan te zetten om meer te doen dan de mensen zelf willen? En hoe begeleiden ze mensen die wat minder beleefd zijn en wat minder lang kunnen wachten?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Wat de vraag van collega Aerts betreft, wij konden op dit moment natuurlijk niet anders dan snel te gaan. We hebben gezegd: we gaan een oproep doen. Eenieder die iets kent van energie, moet zich melden en zal zich waarschijnlijk ook wel melden. Want we hebben volgend jaar en het jaar daarna wel 8 miljoen voorzien, maar eer die mensen allemaal aangeworven zijn en er zijn, dat duurt wel even. We hebben begin dit jaar al extra volk aangeworven. Het was denk ik wel een goede beslissing om dan al te beginnen. Want we dachten: ja, met die verbouwen komt er extra werk bij bij die energiehuizen, dus laten we nu al maar volk aanwerven. We zien, met die verbouwpremies, dat mensen ook wel vragen hebben en begeleiding nodig hebben. Vandaar dat de energiehuizen elk jaar 8 miljoen euro krijgen. Wat die 2 miljoen euro betreft die we nu voorzien om de komende weken en maanden op te vangen: het is de bedoeling om die aan 3300 manuren te besteden.

Wat de zonnecoach betreft, de naam alleen al. Ik vind dat we echt moeten stoppen met dat soort benamingen. Zeg dan 'energiedeskundige'. Nu, wat uw vraag betreft: de budgetten van de eerste projecten zijn gebruikt om de 'bestaffing' van die energiehuizen te versterken, zegt men mij hier. Zo kunnen de energiehuizen voldoende kritische massa en kennis opbouwen, ook voor PV-projecten (photo-voltaic). Het zijn de energiehuizen die kijken hoe de energiemedewerkers optimaal ingezet kunnen worden. Daarmee hopen wij dan ook dat we die energiehuizen zo snel mogelijk kunnen gaan 'bestafferen', want ik ben er mij ook wel van bewust dat het ene energiehuis meer marge heeft dan het andere. Er zijn sommige die op dit moment echt overladen worden met enorm veel werk.

Op zich is dat ook wel een goed teken, denk ik. Dat wil ook wel zeggen dat de mensen er toegang toe vinden. Want we zagen vaak – en dat is zo typisch aan ons –: ‘Ja, maar, minister, dat is niet bekend. Niemand kent het Energiehuis. En die premies, die gaan niet werken en die leningen gaan niet werken.’ Nu wordt er massaal gereageerd. De website was zelfs gecrasht maandag – dat online loket – omdat het gewoon te veel aan het pieken was. Het duurde zelfs vier tot vijf uur. Digitaal Vlaanderen heeft dat dan hersteld.

Maar op zich is dat wel juist. Wij moeten nu zien dat de energiehuizen verder mensen kunnen aanwerven. We hebben begin dit jaar extra budgetten voorzien. Die mensen hebben ze aangeworven. Er is de komende jaren nu nog telkens 8 miljoen. Om de winter nu door te komen gaan wij met zelfstandige energie-deskundigen werken. Het kan gewoon niet anders. Ik denk dat het ook geen zin heeft om, als de vraag zo groot is, te zeggen: meneer, wacht nog maar een jaar. Dat gaan we niet doen.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Ik denk dat het de rol is van het parlement om te kijken waar en wanneer het nog beter kan, minister. U moet het eens proberen aan deze kant van de tafel. Dat is nu eenmaal onze job. Want de vragen leven, zowel bij lokale besturen als bij gezinnen: waar kunnen we terecht, wie gaat ons helpen als er wachtrijen zijn? Dan moeten we die gaan oplossen. U neemt een aantal goede initiatieven, denk ik.

Globaal is het beleid dat we als cd&v hebben voorgesteld bij onze regeringsonderhandelingen: extra middelen voor financiering via de renteloze leningen, premies gerelateerd aan het inkomen, een eengemaakt systeem met het departement Wonen en dan ook ontzorging. En die ontzorging moeten we uitrollen samen met lokale besturen. Op dat vlak zijn nogal wat stappen te zetten. Overleg met de VVSG is goed, maar eigenlijk moeten we ervoor zorgen dat elk lokaal bestuur effectief mee is. Dat is de verantwoordelijkheid van zowel de VVSG als van u. Het is dus een ‘work in progress’ en we zullen het van hieruit blijven opvolgen.

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Ik denk dat wij u inderdaad moeten blijven aanvuren vanuit meerderheid en oppositie. *(Opmerkingen)*

We zitten middenin een energiecrisis. *(Opmerkingen)*

De voorzitter: Excuseer voor dit kleine intermezzo. Collega Aerts, u hebt het woord.

Staf Aerts (Groen): We zitten middenin een energiecrisis en eigenlijk worden de gezinnen gedwongen richting energiebesparingen. Een vriend van mij sprak mij onlangs nog maar aan over een voorschotfactuur van 1600 euro per maand. Uiteraard worden die mensen gepusht en vragen ze zich af, wat gaan wij hieraan doen? Die mensen zijn radeloos. Dat is zeker een verklaring van de piek in verbouwpremies en verbouwleningen en dus extra last. Maar het heeft natuurlijk ook niet geholpen dat je in de afgelopen piekmaanden, de afgelopen drie maanden, geen premies kon aanvragen. Het stond dus eigenlijk in de sterren geschreven dat, als je op een moment dat iedereen op zoek is naar manieren om te gaan besparen en te gaan renoveren, drie maanden lang geen premie meer kan aanvragen, het de dag dat je opengaat een groot succes wordt. Dat zou er nog aan moeten mankeren.

Ik hoop dat we die goede richting hebben ingezet en ik geloof daar ook wel in, dat er meer gerenoveerd wordt dan ooit. Maar ik blijf toch ongerust, want ik denk dat

de mensen die het misschien het meest nodig hebben, nog altijd niet aan boord zijn, dat ze vooral bang zitten te wachten en hun chauffage helemaal uitzetten om de winter toch op die manier door te komen. We zullen dus blijven hameren op het feit dat je die mensen mee bij de hand moet nemen en mee moet nemen in die renovatiegolf die we absoluut nodig hebben.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.